

¹Юрій Євгенович Репіло (д-р військ. наук, професор)

²Сергій Вікторович Тарасов

¹Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, Київ, Україна

²Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України, Київ, Україна

МОЖЛИВІСТЬ ВИНИКНЕННЯ ТА ІСНУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ ЗАГРОЗ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ

Подано опис явища корупції в системі вищої військової освіти та можливих загроз, з якими вищі військової навчальні заклади, у зв'язку з цим можуть зіткнутися. Для аналізу джерел інформації застосовано метод контент-аналізу. При цьому, за об'єкти контент-аналізу були використані відомості з Інтернет ресурсу, зміст матеріалів газет, публічних виступів експертів, передач телебачення і радіо тощо.

Поданий аналіз являє собою обґрунтоване джерело інформації про можливі прояви корупції в системі військової освіти та може служити додатковим матеріалом для керівників ВВНЗів і урядів з питань військової освіти для визначення цілей, завдань та напрямів подальших досліджень, а також для прийняття відповідних рішень з метою запобігання корупції у системі вищої військової освіти.

Авторами зроблено наголос на необхідність попередження корупції в системі вищої військової освіти, проте проблема боротьби з нею залишена осторонь.

Ключові слова: військова освіта; корупція; військова корупція; корупція у навчальних закладах.

Вступ

Постановка проблеми. Відомо, що система військової освіти та науки, яку назву вона б не мала в будь-якій країні, яка має власні збройні сили є невід'ємною частиною військової організації та держави в цілому. Від її стану та ефективності функціонування значною (якщо не вирішальною) мірою залежить безпека держави та її обороноздатність.

У той же час, вивчення різних джерел інформації відносно корупційних та антикорупційних дій у різних сферах показало, що практично на сьогоднішній день відсутній матеріал з вищезначених питань. Можна сказати, що відносно корупції в освіті є дуже багато матеріалу. Проте, що стосується оборонного сектору, а особливо, вищої військової освіти, – такі матеріали практично відсутні.

Пояснити це можна тим, що проблема попередження корупційних дій у сфері вищої військової освіти відносно молода, а для країн західної Європи, внаслідок інших домінуючих освітніх моделей ця тема взагалі практично не актуальна.

На додаток, це зумовлено закритим характером такої інформації практично у всіх країнах, а, особливо в тих, кого ці проблеми більше всього стосуються. Тим не менш, необхідно відзначити, що існує багато робіт з питань корупції у вищій освіті, деякі роботи щодо корупції у оборонному секторі, однак робіт, що об'єднано висвітлюють ці питання автори не знайшли.

Аналіз результатів останніх досліджень і публікацій.

Дана стаття базується на результатах збору, аналізу та узагальнення фактологічної основи

джерел інформації різних держав щодо питань проблематики корупції в їх системах освіти (в тому числі, вищої). При цьому, використані джерела щодо держав, у тому числі і тих, які мають принципові відмінності у підходах до освіти та оборони в цілому, але з притаманними їм тенденційними проблемами корупційної діяльності в сферах загальної та вищої освіти та в оборонному секторі. Такі проблеми, на думку авторів викликані причинами не стільки національного характеру, скільки загальноосвітнього та оборонного процесів як можливих, у будь-якій державі, у будь-які часи. Тобто, щодо наявності таких проблем у певних історико-державних умовах можна робити висновок лише на підставі реально проведених відповідних дослідженнях.

Автори прагнули торкнутись лише проблем попередження прояву корупції в системі вищої військової освіти, залишаючи осторонь проблеми боротьби з нею.

Результати ознайомлення з різноманітними джерелами інформації відносно проблеми корупції у різних сферах людської діяльності свідчать про те, що елементи такої інформації визначенні, в кращому випадку, на основі статистичних даних або методом експертного опитування, а частіше – так званим методом “підлога – палець – стеля”.

При цьому, експерт або дослідник рідко може назвати усі чинники, які у тій або іншій мірі впливають на досліджуваний показник, але якщо він навіть знає достатньо багато чинників, включення їх в дослідження або неможливе, або небажане: одні невимірні, по іншим неможливо отримати інформацію, треті – завчасно відомо, що

слабо впливають на досліджуваний показник. Нарешті, включення значного числа чинників робить дослідження громіздким. До того ж, як показує досвід, надмірне розширення складу чинників не завжди покращує кількісні характеристики дослідження.

Виходячи з цього, **метою статті** є на основі контент-аналізу матеріалів відкритих джерел щодо питань корупції в сферах освіти та військової максимально можливо врахувати всю релевантну (ту, що будь-яким чином відноситься до теми дослідження), пертинентну (таку, що має безпосереднє відношення до об'єкту та предмету дослідження) та прототипну (таку, що буде покладена в основу отримання наукових результатів) інформацію, забезпечити її репрезентативність, виключити суб'єктивну оцінку ролі окремих чинників.

Виклад основного матеріалу дослідження

Враховуючи, що збір інформації щодо предмета дослідження проводився з різноманітних джерел для різноманітних сфер (в основному стосовно не оборонних відомств) та для різних навчасних, в статті прийнято всіх навчасних (слухачів, курсантів, студентів тощо) позначити загальним терміном “слухач” (як прийнято у вищій військовій школі більшості пострадянських держав).

Дослідження показали, що при обробці масивів даних в даний час застосовуються різноманітні математичні методи. В більшості своїй вони можуть оперувати тільки з числовими змінними, над якими здійснюються звичні операції. Але набагато більша кількість інформації міститься в текстових джерелах, інформації з Internet. Її досить складно, а іноді і неможливо перетворити в числовий формат, тому стає актуальною проблема використання таких методів аналізу подібної інформації, щоб можна було витягувати корисні відомості з неоднорідної текстової інформації.

Аналіз сучасних досягнень в інших галузях науки дозволяє зробити висновок про те, що найбільш доцільним для вирішення цієї проблеми можна вважати метод контент-аналізу.

Контент-аналіз – це формалізований метод дослідження змісту інформації за допомогою виявлення стійко повторюваних значеннєвих одиниць тексту (назв, понять, імен, суджень тощо). Він базується на тому, що в документах виділяються і потім аналізуються легко підраховувані смислові одиниці. За допомогою цього методу дослідник може порівняти зміст безлічі текстів і аналізувати його за допомогою кількісних методик (наприклад, діаграм, таблиць). Контент-аналіз може документально, за допомогою об'єктивних, кількісних індикаторів показати, чи є наші смутні відчуття, засновані на несистематичному спостереженні, істинними. Він поставляє відтворні, точні результати на підставі дослідження тексту.

Серед аналітичних методів контент-аналіз займає особливе місце внаслідок того, що є серед них найтехнологічнішим і через це найбільшою мірою відповідним для систематичного моніторингу великих інформаційних потоків. Крім цього, контент-аналіз достатньо гнучкий для того, щоб в його рамки міг бути успішно “вписаний” вельми різноманітний круг конкретних типів досліджень. Нарешті, будучи в основі своєї кількісним методом (хоча і що містить чималу якісну складову), контент-аналіз певною мірою піддається формалізації і комп'ютеризації.

Виходячи з цього, за головну ідею прийнято можливість застосування методу контент-аналізу в даному дослідженні, що суттєво доповнює вже відомі підходи.

Об'єктами контент-аналізу у дослідженні виступала інформація з Internet, газет, публічних виступів, теле- і радіопередач, зміст суспільних і особистих документів, та ін.

Гідність застосування методу контент-аналізу в дослідженні у тому, що всі його результати зафіксовані і можуть бути піддані перевірці будь-яким експертом, в будь-якому зручному для нього темпі і порядку.

У даному дослідженні контент-аналіз запропоновано використати як основний метод, спрямований на отримання найважливішої інформації та як процедура обробки даних, одержаних при інших дослідженнях про явище корупції у вищій військовій освіті.

Для систематизації процедури збору інформації, як базової для побудови було застосовано готовий та добре апробований підхід [1] для самооцінки з питань доброчесності у сфері оборони і безпеки, який з'явився за результатами співробітництва між країнами-членами НАТО і Трансперенсі Інтернешнел.

Як відомо, до корупції може бути схильна будь-яка людина, що має дискреційну владу – владу над розподілом будь-яких ресурсів, що не належать йому на власний розсуд (чиновник, депутат, суддя, співробітник правоохоронних органів, адміністратор, екзаменатор тощо). Головним стимулом до корупції є можливість отримання економічного прибутку (ренти), пов'язаного з використанням владних повноважень, а головним стримуючим чинником – ризик викриття і покарання.

При цьому, німецький філософ Шмідт вважав, що “поняття нації є поняття освіти. Тільки освічений народ в сенсі таких якостей, як людська воля та людська самосвідомість, є нацією”.

Рейтинг 400 найкращих університетів, який складається вже десятий рік поспіль авторитетним британським журналом Times Higher Education свідчить про те, що до цього рейтингу з 353 ВНЗ III–IV рівня акредитації, які налічуються в Україні, не попав жодний жодного разу.

Дані для складання рейтингу надаються агентством Thomson Reuters. Оцінка університетів здійснюється за 13 показниками, так що тільки при

складанні цього рейтингу приймаються до уваги всі основні завдання сучасного світового університету: науково-дослідна робота, викладання, передача знань і міжнародна діяльність. Важливими показниками є найбільше у світі опитування щодо репутації ВНЗ та аналіз 50-ти мільйонів випадків цитування, які порівнюються з середнім світовим числом цитувань для кожної конкретної області знань.

Цього року методика складання рейтингу була ще більше вдосконалена, і тепер університети, що приділяють особливу увагу мистецтву, гуманітарним і громадським наукам, можуть на рівних умовах змагатися з ВНЗ, що спеціалізуються на точних науках, хоча у минулому оцінка останніх, можливо, була штучно завищена, оскільки вони, як правило, отримують більше фінансування. Завдяки такій складній і передовій методиці складання рейтинг університетів світу за версією Times Higher Education є найавторитетнішою рейтинговою системою для ВНЗ всього світу [2].

У доповіді “Корумповані школи, корумповані університети: Що можна зробити?”, підготовленому Міжнародним інститутом планування освіти при ЮНЕСКО [3], резюмується, що корупція в університетах завдає серйозного збитку системам освіти у всьому світі.

Аналіз ситуації в 60 країнах показав, що незаконні побори при зарахуванні у ВНЗ, хабарництво на іспитах, привласнення засобів, підrobка документів і інші зловживання поширені як в індустріально розвинених, так і в країнах, що розвиваються.

За результатами дослідження, проведеного Transparency International за індексом сприйняття корупції, Україна посіла у 2014 р. – 142 місце із можливих 173 країн, що брали участь в дослідженні. При цьому, починаючи з 2001 року, Індекс сприйняття корупції в Україні залишається практично незмінним по теперішній день (близько 2,4 піднявшись до 2,7 тільки у 2007 році).

Результати міжнародного порівняльного дослідження Трансперенсі Інтернешенал за методологією TI Global Corruption Barometer, яка передбачає фіксацію реального корупційного досвіду свідчать про те, що у за останні 5 років Україна перебувала у групі країн, де, за оцінками респондентів, питома вага осіб, що дають хабарі у системі освіти, становить від 30 до 48% [4].

Всі дослідження, проведені в Україні протягом останніх років, показують, що корупція у сфері освіти визнається однією з найбільш поширених, особливо з урахуванням того, що в цій сфері представлені інтереси значної частини населення.

На додаток до цього, для розрахунку Індексу розвитку людського потенціалу (Human Development Index), як один з ключових показників соціального розвитку в межах спеціальної серії доповідей ООН щодо розвитку людини використовується індекс рівня освіти в

країнах світу (Education Index). За допомогою цього індексу вимірюються досягнення країни з точки зору досягнутого рівня освіти її населення за двома основними показниками:

індекс грамотності дорослого населення (2/3 ваги);

індекс сукупної частки тих, хто навчається та отримують початкову, середню та вищу освіту (1/3 ваги).

Ці два виміри рівня освіти зведені в підсумковому Індексі, який стандартизується у вигляді числових значень від 0 (мінімальне) до 1 (максимальне). При цьому, прийнято, що країни, які розвиваються, повинні мати як мінімальний показник 0,8, хоча у більшості вони мають показник 0,9 або вище. При визначенні місця у світовому рейтингу всі країни розподіляються за рангом на основі Індексу рівня освіти. Перше місце в рейтингу відповідає найбільшому значенню цього показника, а останнє – найнижчому. Індекс поновлюється щорічно. Україна за цим індексом серед 187 країн світу знаходиться на 76 місці [5].

Результати досліджень, проведених в межах Проекту UNITER дозволяють зробити висновок щодо стану корупції в системі вищих навчальних закладів України – “добровільні хабарі” – 25,5%, “хабарі на вимогу” – 49,7%, “використання зв’язків” – 20,0%.

Результати соціологічного дослідження яке було проведено у вищих навчальних закладах Фондом “Демократичні ініціативи” імені Ілька Кучеріва разом з фірмою “Ukrainian Sociology Service”, дають можливість констатувати, що досвід безпосереднього зіткнення з корупцією у ВНЗ мають загалом 33,2% опитаних, не мають – 37,7%, решта (29,1%) зазначили, що чули про це від людей, які стикалися з цим особисто. За висновком дослідників – “в основі корупційних практик, з якими зустрічалися студенти, – переважно хабарництво”.

Середня зарплата українського викладача ВНЗ – в 25 разів менше середньої зарплати професора у США, в 15-20 разів менше середньої зарплати викладача в Євросоюзі, і у 8-10 разів менша зарплати професора сусідньої Польщі [6].

Результати проведеного дослідження дозволили можливі випадки корупційних дій у системі вищої військової освіти за ознакою часу розподілити за такими основними етапами:

отримання ліцензії на право надання освітніх послуг у сфері вищої освіти (за спеціальністю, напрямом, закладу);

прийом абітурієнтів у ВВНЗ,
навчання слухачів у ВВНЗ (за формами навчання – денна, заочна, екстернат);
випуск слухачів (захист кваліфікаційної роботи, складання випускного іспиту)
акредитація вищого навчального закладу (спеціальності, напряму).

Результати дослідження свідчать про те, що основні випадки, коли може мати місце корупція у ВНЗ–ах (у тому числі, і військових).

По-перше, це платня за прийняття до ВНЗ у тій або іншій формі:

- платня за повне прийняття;
- платня за певну оцінку на вступному іспиті;
- платня за “лояльне” відношення на екзамені.

Також це забезпечення прийняття до ВНЗ через рідню або подружні відношення, а також забезпечення прийняття через відношення підлеглості.

По-друге, це платня або роботи, що виконуються на благо співробітників ВНЗ слухачами в обмін на залік, оцінку на екзамені, курсові, практичні, контрольні тощо.

По-третє, це написання викладачами для своїх слухачів різного роду письмових робіт за відповідну винагороду.

По-четверте, це платня і подарки за “лояльне” відношення кафедри, деканату, певного викладача.

По-п’яте, це платня, подарунки, послуги деканатам і іншим структурним підрозділам ВНЗ в обмін на звіти, дозволи, доступ до матеріальних благ (путівки до санаторію, місця у гуртожитках тощо).

По-шосте, це все, що перелічено, але виконується без участі грошей/подарунків/робіт, а “за знайомством” – суть кумівство у всіх сферах, що перелічені вище.

Виявлено, що за частотою згадувань у джерелах до найбільш “корупційних” етапів відносяться: прийом абітурієнтів у ВВНЗ – до 30% згадувань та навчання слухачів у ВВНЗ – 29% (з них екстернат – 47%, заочне навчання – 39%, очне навчання – 14%).

При цьому, у корупційних взаємодіях, як правило, приймають участь слухачі, що погано вчаться.

Результати аналізу досліджень, які можна віднести до сфери вищої військової освіти, дозволяють зробити висновок, що розгляд корупційних загроз у цій сфері, в основному проводиться на основі класифікації, що запропонована М. Джонстоном [7]:

хабарництво – пов’язане з протизаконними діями, як хабар за залік/іспит, отримання ліцензії, можливість вступу до вузу тощо. Більша частина хабарів спостерігається на заочному навчанні та екстернаті, а також при підготовці офіцерів запасу у цивільних навчальних закладах;

патронажна система (протекціонізм) – метою існування є заступництво “потрібним” людям, здатним надавати за подібну “допомогу” різного роду блага або послуги. Діячі, які контролюють патронажні системи, намагаються монополізувати владу аж до встановлення повного контролю за діяльністю легітимного органу (ради або іншого колегіального);

непотизм (дружба, кумівство, сімейність) – призводить до призначення родичів на ключові посади у сфері освіти (клановості), що сприяє появам суб’єктивізму в системі управління та організації, ухваленню управлінських рішень не на користь установи, а на користь клану;

кризова корупція – система відносин представників ВНЗ із представниками бізнес-еліти та криміналу в умовах ризику, коли предметом купівлі-продажу стають рішення офіційних органів, які можуть призвести до великих соціально-політичних змін у масштабах країни і регіонів (приватизація підприємств наукоємної продукції та наукових об’єктів, передача в підпорядкування неконституційному органу провідних ВНЗ, зниження престижу в суспільстві диплому про вищу освіту, наукового ступеня, вченого звання шляхом присвоєння їх представникам держапарату, бізнесу, криміналу тощо з подальшим працевлаштуванням таких “учених” викладачами ВНЗ.

У той же час, за допомогою контент-аналізу виявлено, що до корупційних практик у вищій освіті можна віднести ще й інші, а саме:

протекція – використання знайомств або родинних зв’язків, щоб вступити на навчання;

маніпуляція балами – неочікувана зміна критеріїв набору на даний напрям, який дає фору групі осіб, якій попереджені про зміни; апеляція – стосується осіб, яким не вистачило кількох балів для вступу на спеціальність (найчастіше в апеляції абітурієнт посилається на незрозумілі та важливі з його точки зору аспекти);

купівля вступних іспитів – ціна залежить від престижу ВНЗ, це може бути “прямий” силовий тиск типу “не поступить – звільнемо”, може бути пряма передача грошей, або “непрямий”, коли вимога прийняти того чи іншого абітурієнта оформлюється не як вимога, а як прохання. Однак, мається на увазі, якщо необхідна людина не поступить, тоді запрошував “образитися”. Найбільш ефективні важелі для такого тиску мають бухгалтерія, деканати (розклад занять), господарча частина, профспілка;

купівля екзаменаційних тестів, замовлення, підготовка та захист курсової роботи через знайомих, Internet, науково-педагогічних працівників тощо;

замовлення випускної (бакалаврської), дипломної та магістерської роботи. Окремі підрозділи ВНЗ надають “послуги, в які все включено”, – “практика + звіт про проходження практики + державний іспит + випускна (дипломна, магістерська) робота + доповідь на захист з демонстраційним матеріалом + захист роботи + отримання бажаної оцінки”;

хабар – може не лише допомогти у вступі до вищої школи або здачі іспитів, але й допомогти у вступі до аспірантури (ад’юнктурі);

подарунок – гроші або інші подяки (часто окреслюються самим екзаменатором) взамін на позитивну оцінку на іспиті;

репетиторство – послуги надає професура з спеціальності, на яку вступають (найдорожчою є підготовка викладачів, які працюють в екзаменаційній комісії);

“купить будь-ласка книжку!” – замісний хабар, полягає у вимаганні від студента прийти на іспит з

підручником викладача. Найвність книжки є головною перепусткою до здачі іспиту;

плагіат – переписування чужих праць або використання праць, написаних підставними особами;

“кришування авторством” посібників та підручників, що видаються.

Українські дослідники запропонували форми корупційних діянь класифікувати, як показано на Рис.1.

В ході дослідження також були виявлені дані про те, кому належить ініціатива хабара (Рис.2).

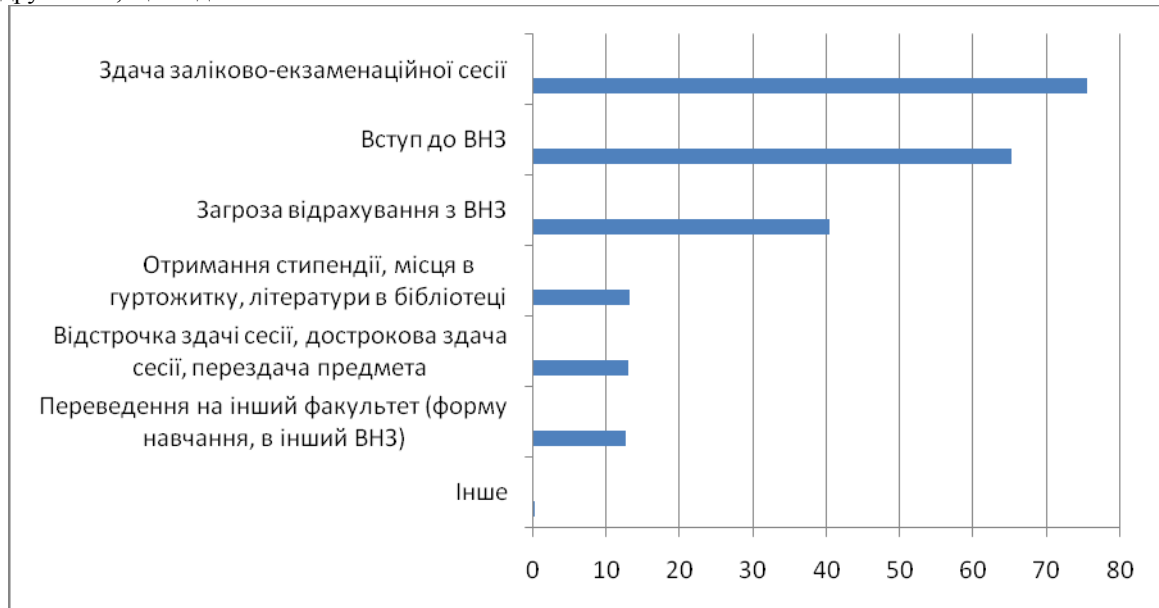

Рис. 1. Дані про форми корупційних діянь у вищій школі

Рис. 2. Дані про ініціативу хабара

Як з'ясувалося, для боротьби з корупцією керівники організацій можуть користуватися методами, дуже схожими на ті, що застосовують самі корупціонери: створення мережі неформальних контактів для тиску на чиновників і примушування їх до застосування законів, збір компромату на корумпованих тощо.

Більшість фахівців сходяться на тому, що основними причинами високої корупції (у тому числі і у сфері вищої військової освіти) є недосконалість інституцій, які забезпечують внутрішні і зовнішні механізми її заборони. Крім цього, є підстави вважати, що деякі об'єктивні обставини вносять істотний внесок:

багатозначність законодавчої бази. Складна, неоднозначна і нелаконічна законодавча база потребує великого апарата чиновників та ускладнює розуміння законів громадянами;

незнання або нерозуміння законів слухачами, що дозволяє посадовим особам довільно перешкоджати здійсненню бюрократичних процедур або змінювати належні виплати;

залежність стандартів і принципів, що лежать в основі роботи бюрократичного апарату, від політики правлячої еліти;

професійна некомпетентність бюрократії; кумівство та політичне заступництво, внаслідок чого формуються особисті стосунки (таємні домовленості), що ослаблюють механізми контролю та запобігання корупції;

відсутність єдності в системі виконавчої влади, тобто, регулювання однієї і тієї ж діяльності різними інстанціями;

нерозвинене (слабке) громадянське суспільство, в наслідок чого громадяни не мають достатнього впливу щодо ефективного контролю

за діями законодавчої, виконавчої та судової гілок державної влади;

освіта стає сьогодні скоріш за все “соціальним фільтром”. Відповідно, якщо фільтр працює по формальним ознакам (диплом), тоді відповідь слухачів – формальне отримання диплому, без дотримання непотрібних формальностей. Саме це відбувається з системою вищої освіти в бувших радянських республіках;

наднизька заробітна платня науково-педагогічних (наукових) працівників державного сектору у порівнянні з приватним, що примушує робітників ВНЗ шукати альтернативні стратегії виживання. Існуючий рівень сплати праці тих, для кого ВНЗ – основне місце роботи, практично не дає імунітету проти корупційних явищ;

низький рівень економічного розвитку держави;

велика кількість “зайвих” (з точки зору слухачів) предметів в програмі ВНЗів на які витратити свій час (якщо можна витратити гроші), сенсу практично нема. На сьогоднішній день більша частина слухачів не розуміє необхідності наявності в програмах технічних ВНЗ гуманітарних дисциплін, а у гуманітарних ВНЗ – навпаки, технічних;

культура та традиції держави у цілому

Результати досліджень, проведених методом контент-аналізу дозволили виявити характерні передумови виникнення корупційних дій у сфері вищої військової освіти з визначенням рангів важливості кожної з них (Табл. 1).

Таблиця 1

Передумови виникнення корупційних дій

№ з/п	Передумови	Результати розрахунку	
		Кількість згадувань	Ранг важливості
1	Практично повністю відсутні механізми (індикатори) контролю якості роботи викладачів. Не розроблена система моніторингу знань, що отримуються слухачів на семінарських і лекційних заняттях	24	1
2	Погано відпрацьована нормативна база всередині ВНЗ, механізми її реалізації і інформаційна політика в цій сфері	21	2
3	Відсутня система мотивації викладачів, мало використовується можливість матеріального стимулювання	18	3
4	Дуже слабо поставлена робота по формуванню системи етичного неприйняття корупції у викладацькому колективі	16	4
5	Відсутня система роботи зі слухачами, спрямована на припинення здріств хабарів	9	5
6	Відсутня система роботи з правоохоронними органами	6	6
7	Практично немає профілактичної і просвітницької роботи	4	7
8	Створення філій ВНЗ, відкриття нових спеціальностей, ліцензування, акредитація та ін.	2	8

Порівняльний аналіз характеристик сфер освіти, військової освіти, вищої освіти та оборони різних держав світу, дозволив сформулювати особливості вищої військової освіти, які пропонується враховувати під час оцінки корупційних загроз.

Особливості вищої військової освіти, у порівнянні з цивільною:

закритий (від цивільної спільноти) характер відомостей, які використовуються у навчальному та науково-дослідному процесі;

наявність диплому є обов’язковим критерієм для службового “ліфтингу” (диплом первинний, знання вторинні);

випускник ВВНЗ обов’язково розподіляється на місце та посаду для проходження подальшої служби;

відсутні (у всякому випадку, невідомі) факти купівлі диплому про вищу військову освіту;

трирівневий характер отримання вищої військової освіти (бакалавр – видова академія, магістр військового управління – університет, оперативно-тактичний рівень, магістр державного

військового управління – університет, оперативно-стратегічний рівень);

жорсткіший контроль присутності на заняттях; посадовий ценз при прийомі у навчальний заклад (починаючи з оперативно-тактичного рівня);

відсутність норм нострифікації дипломів, отриманих у військових навчальних закладах інших держав;

відсутність альтернативних ВНЗ для отримання диплому певного рівня освіти;

відсутність конкуренції з певної спеціальності; відведення більшої частини навчального часу (до 70% залежно від рівня освіти) на вивчення тих предметів, які практично ніколи не знадобляться відразу після отримання диплому, а лише можливо можуть знадобитись у майбутньому;

практична відсутність науково-педагогічних працівників, які мають реальний (бойовий) досвід з тих предметів, які вони викладають.

Результати проведеного експертного опитування щодо визначення спрямованості виявлених особливостей вищої військової освіти

свідчить про те, що кращим варіантом антикорупційних дій у сфері вищої військової освіти виявляється попередження корупції (відношення спрямованості полегшення до ускладнення дорівнює відповідно 4 до 6) у порівнянні з боротьбою проти неї, коли вона вже виникла (відношення спрямованості полегшення до ускладнення дорівнює відповідно 1 до 10).

Тобто, головною ідеєю практично всіх розглянутих джерел є той факт, що явища корупції легше, а у більшості випадків і дешевше попередити, ніж потім боротися з ними.

Практично у всіх джерелах відзначається, що корупція як у сфері вищої освіти так і у сфері оборони, а значить і у сфері вищої військової освіти – це явище, яке існує у всіх державах світу, де така освіта здійснюється.

При цьому (на думку авторів – нажалі), проблематичним виявляється той факт, що частина виявленої інформації свідчить про те, що є і такі експерти, які не бачать необхідності у попередженні корупції взагалі.

Література

1. Офіційний сайт міжнародної організації Transparency International, Програма “Integrity Self-Assessment Process”, режим доступу: <http://www.defenceagainstcorruption.org/tools-and-techniques/selfassessment-tool>. **2. Офіційний сайт** Times Higher Education, режим доступу: <http://www.timeshighereducation.co.uk/>. **3. Jacques Hallak.** Corrupt schools, corrupt universities: What can be done? / Jacques Hallak, Muriel Poisson. International Institute for Educational Planning. – 2007. Режим доступу: <http://www.ifap.ru/library/book179.pdf>. **4. Офіційний сайт** міжнародної організації Transparency International. Програма “Global Corruption Barometer”. – 2010. – Berlin. – С. 5–9. **5. Офіційний сайт** ООН, Програма розвитку та освіти (United Nations Development Program). Режим доступу: <http://hdr.undp.org/en/data>. **6. Сулімова Ю. М.**

Висновки й перспективи подальших досліджень

Результати досліджень свідчать, що корупція у сфері вищої військової освіти може приймати різноманітні форми та типи, зустрічатись на різних етапах навчального процесу та впливати на різні сфери діяльності навчального закладу, починаючи з отримання ліцензії на право проведення освітніх послуг, прийому, навчання та випуску слухачів та до акредитації закладу включно.

Без будь-якого сумніву, корумповані вищі військові навчальні заклади випускають у війська не підготовлених належним чином та недостатньо кваліфікованих військовослужбовців, що негативно впливає на спроможність суспільства до ефективної оборони як в плані короточасної, так і довгострокової перспективи та на його розвиток у цілому.

Факти, висновки та пропозиції, що відображені в огляді не завжди відповідають точкам зору авторів на проблему, а тому носять не суб’єктивний, а об’єктивний характер і висвітлені лише з метою неупередженого їх відображення.

Україна: Вища освіта. Електронна редакція журналу LiveJournal. Режим доступу: <http://jusul.livejournal.com/9472.html>. **7. Голик Ю. В.** Коррупция как механизм социальной деградации / Голик Ю., Карасев В. – СПб.: Юридический центр Пресс, 2005. – 329 с. **8. Dr. Katharina L. Ochse.** Preventing Corruption in the Education System: A Practical Guide. Eschborn 2004. Режим доступу: http://toolkit.ineesite.org/toolkit/INEEcms/uploads/1038/Preventing_Corruption_In_The_Education_System.pdf. **9. Repilo Y., Tarasov S.** Threats assessment review in higher military education system (higher MES). London, TI (UK), 2013. 30 p. **10. Репіло Ю. Є.,** Тарасов С. В. Чим корупція може загрожувати вищій військовій освіті?, Збірник наукових праць “Вісник НУОУ”, – вип.4(35)/2013. – С. 327–339.

ВОЗМОЖНОСТЬ ВОЗНИКНОВЕНИЯ И СУЩЕСТВОВАНИЯ КОРРУПЦИОННЫХ УГРОЗ В СИСТЕМЕ ВЫСШЕГО ВОЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

¹Юрий Евгеньевич Репило (д-р воен. наук, профессор)

²Сергей Викторович Тарасов

¹Национальный университет обороны Украины имени Ивана Черняховского, Киев, Украина
²Центральный научно-исследовательский институт Вооруженных Сил Украины, Киев, Украина

Приведено описание коррупции в системе высшего военного образования и вероятных угроз, с которыми учебные заведения могут столкнуться. Для анализа источников информации был использован метод контент-анализа. При этом, в качестве объектов контент-анализа были использованы ведомости с Интернет ресурсов, содержание материалов газет, публичных выступлений экспертов, передач телевидения, радио и прочее.

Данный анализ является обоснованным источником информации о вероятных проявлениях коррупции в системе высшего военного образования и может служить дополнительным материалом для руководителей ВВУЗов и органов правительства по вопросам военного образования для определения целей, задач и направлений дальнейших исследований, а также для принятия соответствующих решений с целью предотвращения коррупции в системе военного образования.

Авторами сделан упор на необходимость предупреждения коррупции в системе высшего военного образования, однако проблема борьбы с ней оставлена в стороне.

Ключевые слова: военное образование; коррупция; военная коррупция; коррупция в учебных заведениях.

POSSIBLE THREATS OF CORRUPTION IN HIGHER MILITARY EDUCATION

¹Yurii Y. Repilo (Doctor of Military Sciences, Professor)

²Serhii V. Tarasov

¹National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovsky, Kyiv, Ukraine

²Central Research Institute of Armed Forces of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Analytical review based on content analysis of the information sources describes corruption in the higher military education system and possible threats that higher military education institutions might face.

Analysis of modern achievements in other fields of science suggests that the most appropriate solution for this problem can be considered as a method of content analysis.

Objects of content analysis to study were the available information from the Internet, newspapers, public speeches, television and radio programs, and the content of public and private documents and so on.

This analytical review is a reasonable source of information about the possible manifestation of corruption in the system of military education and serves as additional material for the heads of HMEI and governments in the field of military education to help define the goals, tasks and directions for the future research, as well as to make appropriate decisions in order to prevent corruption in the higher military education.

The authors tend to highlight the need for prevention of corruption in the system of higher military education, leaving aside the problem of combating it.

Keywords: military education; corruption; military corruption; corruption in educational system.

References

1. The official website of the international organization Transparency International, "Integrity Self-Assessment Process", available at: <http://www.defenceagainstcorruption.org/tools-and-techniques/selfassessment-tool>.
2. The official website of Times Higher Education, available at: <http://www.timeshighereducation.co.uk/>.
3. Jacques Hallak. (2007), Corrupt schools, corrupt universities: What can be done? / Jacques Hallak, Muriel Poisson. International Institute for Educational Planning. Available at: <http://www.ifap.ru/library/book179.pdf>.
4. The official website of the international organization Transparency International. "Global Corruption Barometer" (2010), Berlin, pp. 5–9.
5. UN official website, United Nations Development Program, Available at: <http://hdr.undp.org/en/data>.
6. Sulimova M. "Ukraine: Higher education". ["Ukraina: Vischa osvita"]. E-edition LiveJournal, available at: <http://jusul.livejournal.com/9472.html>.
7. Golyk Y. (2005) "Corruption as a mechanism of social degradation" ["Korruptsiya kak mehanizm sotsialnoy degradatsii"]. SPB, Legal Center Press, 329 p.
8. Dr. Katharina L. (2004), Ochse. Preventing Corruption in the Education System: A Practical Guide. Eschborn, Available at: http://toolkit.ineesite.org/toolkit/INEEcms/uploads/1038/Preventing_Corruption_In_The_Education_System.pdf.
9. Repilo Y., Tarasov S. (2013), Threats assessment review in higher military education system (higher MES). London, TI (UK), p. 30.
10. Repilo Y., Tarasov S. (2013), How can corruption threaten military higher education [Chym koruptsiia mozhe zahrozhuvaty vyshchii viiskovii osviti?], Scientific Papers "Visnik NUOU". Vol. 4(35), pp. 327–339.

Отримано: 23.03.2015 року